

OV KSČM DOMAŽLICE

K 90. výročí založení KSČ

Miroslav Grebeníček – poslanec PČR za KSČM (HaNo 9. 5. 2011)

SIGNÁLY BUDOUCÍHO ČASU

Jsou události, o kterých stojí za to přemýšlet a ke kterým se nedá mlčet.

Mlčení politika, tím spíše člověka, který spojil svoji politickou dráhu se stranou autentické levice, by právem mohlo být považováno za nedostatek argumentů nebo dokonce zbabělost.

Je ovšem pochopitelné, že otázku »odkud přicházíme«, kde se nacházíme a kam směřujeme, si neklademe nepřetržitě v každém okamžiku společenského vývoje. Je to obdobné, jako s otázkou o smyslu lidského života, kterou nezodpovídáme v průběhu každodenních starostí, ale spíše v zásadních okamžicích našeho života. Poznání základních tendencí však nepochybně umožňuje lépe se orientovat v oněch každodennostech a pohlédnout i za obzor všedního dne.

Jistě, historie každého hnutí je citlivou politickou záležitostí, která se často stává oblastí střetávání zájmů různých společenských sil. Je tomu tak nepochybně i dnes. Kritizuje-li se komunistické hnutí, je všechno dovoleno, všechno se může tvrdit a nic netřeba prokazovat. »Vítězové« prý mají pravdu. Tak to v dějinách bývá a pokřivené charaktery toho bohatě využívají.

Ano, v posledních letech je nám dokonce vnucováno, že pojmy ztrácejí svůj obsah. Dříve nezpochybnitelné lidské hodnoty jsou bagatelizovány, stávají se předmětem politického obchodu, obětí trapné reklamy, nebo jsou odsouvány na okraj našeho vnímání. Lidská sounáležitost je nahrazována tržní degradací mezilidských vztahů, sociální citlivost a solidarita ponižující charitou, demokracie politickou a mediální šaškárnou. To, čeho jsme svědky, není ovšem nic jiného než z řetězu sociálního státu utržený kapitalismus.

Svou povahou je to, co dnes rozděluje jednotlivé národní společnosti, Evropu a vlastně celý svět, do jisté míry shodné s tím, co známe z nedávné i vzdálenější minulosti. Sociální konflikty a rozpory nezmizely. Spory politické, kulturní, dokonce ani náboženské nebyly překonány. Války jsou nadále trvalou součástí politiky. Právem se tak ozývají varovné hlasy, které upozorňují na hluboký hodnotový úpadek kapitalismu či euroatlantické civilizace.

Byla to právě drastická zkušenost první světové války, předznamenaná i zradou sociálně demokratických vůdců, a také poválečné utrpení obyčejných lidí, co přimělo Bohumíra Šmerala vyslovit následující stanovisko: »My vyhlásíme světovou válku hladu, bídě, nezaměstnanosti, předčasnému umírání. Je to válka neméně veliká, jako byla světová válka imperialismu, s tím rozdílem, že ona byla největším zločinem, tato je největší ctností dějin a jedinou spásou lidstva.«

Byla to ovšem záležitost dlouhodobého rázu, jejíž počátky souvisely s pochopením nutnosti založit skutečně radikální dělnickou stranu, stranu nového typu. A tak již na přelomu 19. a 20. století probíhal ostrý ideologický boj v řadách evropských sociálně demokratických stran, zejména v německé dělnické straně, která byla do té doby pokládána za příkladnou stranu pro celé mezinárodní dělnické hnutí. Šlo především o to, jakou cestou půjde dál dělnické hnutí. Cestou revoluce či pouhých reforem?

O ideově politických sporech dvou protikladných směrů v této straně Lenin napsal: »Mezinárodní sociální demokracie prožívá v této době myšlenkové kolísání. Až dosud bylo Marxovo a Engelsovo učení pokládáno za pevný základ revoluční teorie, nyní se však odevšad ozývají hlasy o nedostatečnosti tohoto učení a o jeho zastaralosti. Kdo se prohlašuje za sociálního demokrata,... musí jasně vyjádřit svůj postoj k otázce, která zdaleka nevzrušuje pouze německé sociální demokraty«.

Tento Leninův názor spadl do složitého období společenského vývoje jak v Rusku, tak v mezinárodním měřítku. Mám na mysli zejména definitivní vystřídání starého kapitalismu volné soutěže kapitalismem monopolistickým. Těmto změnám však neodpovídal vývoj dělnických stran II. Internacionály.

V Evropě po porážce Pařížské komuny nastalo totiž období, kdy se kapitalismus vyvíjel bez zjevně hlubokých otřesů. Šlo tedy o období poměrného klidu, ve kterém docházelo k relativnímu zvyšování životní úrovně části dělnictva a jež bylo spojeno i s vytvářením dělnické aristokracie. To posilovalo vedení sociálně demokratických stran v přesvědčení, že je možné cestou klidného vývoje a prostřednictvím reform dosáhnout socialismu. Tato reformistická představa o »přerůstání kapitalismu v socialismus« byla formulována E. Bernsteinem jako přímá kritika marxismu. Bernstein se snažil dokázat, že sociální a politické poměry tehdejší společnosti jsou takové, že revoluce, tak jak ji předkládal K. Marx, není možná, ba dokonce není prý ani potřebná či žádoucí.

Když E. Bernstein navrhl učinit »smělý« krok a otevřeně přiznat to, co se již prakticky podle jeho mínění stalo, totiž přeměnu sociální demokracie ve »stranu sociálních reform«, někteří pragmatici to považovali za nemístnou otevřenost. Ignaz Auer se k němu obrátil s ironickou poznámkou: »Milý Eddi! Ty jsi osel. To se dělá, ale nemluví se o tom.« Bernstein dostal co proto: Neprozrazuj tajemství, my nahoře víme i bez tebe, že »cíl není ničím«, ale ať masy věří jako dříve v »mýtus« až do té doby, dokud to bude pro nás výhodné. E. Bernstein však nebyl naivním prost'áčkem. Nepotřeboval lekce pokrytectví.

Obdobně tomu bylo i v případě představitelů centrismu, jako byli K. Kautsky, O. Bauer a R. Hilferding, kteří velmi rychle zapoměli na upozornění B. Engelse z posledních let jeho života, že se blíží »doba povstání a válek«, a proto »bude zapotřebí ostřejších forem boje«. I oni v praxi brali v úvahu jen taktiku parlamentního boje.

V jedné ze svých prací, která zřetelně odrážela vliv revoluce let 1905–1907 v Rusku, Kautsky napsal: »Sociální demokracie je revoluční stranou, ale není stranou, jež by organizovala revoluce.«

Formy dělnických organizací byly v mnohém diktovány těmi poměry, které nastolili »přátelé« dělnictva – třída vlastníků a parlamentní demokratický stát. »Proletářské organizace«, napsal k tomu Antonio Gramsci, »musely přijmout určitou formu nikoli pod vlivem vnitřních, ale vnějších zákonů, pod kolosálním tlakem okolností a nutností, jež zrodila kapitalistická konkurence.« K tomu pak logicky dodal: »Odtud začínají vnitřní konflikty, úchylinky, kolísání a kompromisy charakteristické pro dělnické hnutí celého období, jež předcházelo současnému období a vedlo ke krachu II. Internacionály.«

Jistě, přístupy organizovaného dělnického hnutí k uskutečnění socialistických ideálů byly různé. Zatímco v mezinárodním sociálně demokratickém hnutí ve střední a západní Evropě převládly na počátku 20. století názory propagující uvážlivou reformní práci vedoucí k racionálnímu »přerůstání« kapitalismu v socialismus, formoval se v Sociálně demokratické straně Ruska bolševický směr orientovaný na revoluční cestu.

Ne, nebylo náhodné, že to byli především radikální sociální demokraté v Rusku, kteří na základě Leninova výkladu K. Marxe a B. Engelse nabídli dělnictvu a všem utlačovaným principiální východisko. Duchovně, ale i geopoliticky podmíněná představa rychlé porážky vládnoucí buržoazie, nastolení dělnické vlády a vybudování sociálně spravedlivé společnosti, umocněná relativně snadným vítězstvím Říjnové revoluce byla v těžkých letech první světové války a poválečné krize neobyčejně přitažlivá. Samotný fakt, že se ruská revoluce udála, že prostě byla – určoval ráz celého 20. Století.

První československou komunistickou organizací vůbec se stala Československá komunistická strana na Rusi. Ve dnech 25.–29. května 1918 ji v Moskvě založili čeští a slovenští sociálně demokratičtí dělníci, kteří se dostali do Ruska jako váleční zajatci a stali se přímými účastníky revolučních událostí. Pro československé revoluční hnutí bylo ovšem rozhodující vytvoření komunistické organizace na půdě československého státu.

Zásadní význam pro tento krok měl ustavující kongres Komunistické internacionály, který se konal počátkem března 1919 v Moskvě. V témže roce však Kautský vyzval bolševiky, aby se vrátili »na cestu marxistického evolucionismu«, který nepřipouští skoky. Počet nepřeklenutelných rozporů mezi levicí a pravicí tak stále rostl. Posuzovaly rozdílně nejen Říjnovou revoluci a otázky československých komunistů z Ruska, ale i vznik Komunistické internacionály, intervenci československého státu proti Maďarské republice rad, vznik Slovenské republiky rad i teror rozpoutaný na tomto území po její porážce.

Marxistická levice ale sílila. Na zastupitelstvu sociální demokracie 5. října 1919 vystoupila s prvním samostatným prohlášením a 7. prosince svolala první samostatnou konferenci, na které se prohlásila za přechodný útvar v Československé sociálně demokratické straně dělnické.

Vývoj v československé sociální demokracii sledovali s obavami nejen její pravíkoví předáci, ale i vládnoucí elita. Proto byl za spolupráce prezidenta T. G. Masaryka, ministerského předsedy V. Tusara

a ministra A. Švehly vypracován plán postupu proti revolučnímu dělnictvu. To pobouřilo značnou část sociálně demokratického členstva. Jeho zástupci dokonce převzali do správy pražský Lidový dům. Když soud na zásah pravice zakázal levici vydávat Právo lidu, začalo od 21. září 1920 vycházet Rudé právo. Bez ohledu na manipulaci pravicového vedení strany se pak ve dnech 25.–28. září 1920 konal v Praze XIII. sjezd československé sociální demokracie, na němž marxistická levice převzala vedení strany a ustavila se jako samostatná strana s názvem Československá sociálně demokratická strana dělnická (levice).

Ano, už jen nepatrný krůček chyběl k založení komunistické strany. Nebyl však učiněn, neboť 9. prosince 1920 policie a četnictvo obsadily Lidový dům. Revoluční dělnictvo odpovědělo generální stávkou. Vláda okamžitě vyhlásila v Praze a dalších městech mimořádný stav, na Kladensku, Slánsku, Brněnsku, Hodonínsku a Třebíčsku stanné právo. V Mostě, Oslavanech, Praze a ve Vrábtech dala dokonce do dělníků střílet. Šlo o akt bezprecedentní z vůle kapitalistického státu, při němž zahynulo 13 dělníků, desítky dalších byly zraněny a tisíce uvězněny.

Vývoj po prosincových událostech roku 1920 vyvrcholil na ustavujícím sjezdu Komunistické strany československé ve dnech 14.–16. května 1921 v Praze. Vznikla strana sociálního protestu, strana, která si kladla za cíl socialistickou revolucí dosáhnout sociálního osvobození pracujících.

K plnému sjednocení komunistického hnutí v Československu došlo pak na slučovacím sjezdu ve dnech 30. října – 2. listopadu 1921 v Praze, kde byl upřesněn i název strany – Komunistická strana Československa.

»Vzpomeňte si, jak je tomu dlouho,« prohlásil na ustavujícím sjezdu KSČ B. Šmeral, »že slovo bolševik se vůbec nesmělo nahlas vyslovit a jméno Lenin bylo jednou z nejhorších nadávek českého jazyka. Jak zlomena byla celá páteř dělnického hnutí.« K tomu dodal: »Žádná moc na zemi nedonutí dělníky, aby kovali sami na sebe nová pouta, aby znovu skláněli se do podmínek faraonského otroctví, aby zvýšili pracovní výkon za tím účelem, aby mohly být zúrokovány a spláceny dluhy kapitalistické a militaristické minulosti, aby soukromí kapitalisté, velkostatkáři, spekulanti kořistili z nich novou nadhodnotu a z nahromaděné nadhodnoty budovali nové pilíře své vlády... Ten, kdo pracuje, musí vědět, že pracuje ne pro příživníky a lichváře, nýbrž sám pro sebe, pro své děti, pro svou třídu. To je soustava, která umožní plánovité využití práce ve prospěch celku, která zachrání společnost z anarchie a rozvratu, až parlamentarismus projeví svou neschopnost řešit obrovské problémy této epochy...«

Šmeral připomněl i dělníky, stoupence sociální demokracie, kteří trpěli bídou, avšak nerevoltovali, chovali iluze o možnosti zlepšení tohoto stavu cestou parlamentní demokracie a reform. V té souvislosti Šmeral prohlásil: »Jest levice u českých socialistů, je kvašení mezi dělníky ve straně katolické, jest zřetelné hnutí nespokojenosti mezi částí domovinářů ve straně agrární. My musíme účelnou taktikou působiti k tomu, aby vše, co spojuje chudoba a co proto patří dohromady, se co nejdřív aspoň sblížilo. Přitom je nutno důrazně vystupovati proti boháčům; vůči chudým lidem, třeba zatím politicky stáli proti nám, se osvědčuje taktika vysvětlování a trpělivosti.«

Šmeral pronesl i následující slova: »Naše utrpení není ještě u konce. Čím silnější budeme a čím blíže svému cíli, tím brutálnější násilí a teror nepřátel budeme nuceni odražet.« Odhodlaně pak ovšem dodal: »Komuna jediná je s to plánovitou organizací světa odstranit příčiny válek, odstranit duševní a fyzický zmatek, anarchii výroby a zavést účelné hospodářské využití všeho a všude.«

V závěru Šmeralova projevu na ustavujícím sjezdu KSČ zazněla i tato slova: »... čekají nás také obtíže ještě jiného druhu. I náš další vnitřní vývoj nebude bez starostí. Mohou být zklamány naše iluze i v osobách, které stojí nebo zdají se státi nám blízko. Do každého hnutí, jakmile nabude určitého rozsahu, mohou se vloudivi špatní jednotlivci. Ale jako žádná oběť a utrpení, tak také žádné zklamání v jednotlivcích i případně v celých skupinách neotřese naší vírou v ideu, kterou jednou uznali jsme za správnou... Kéž bychom všichni my, které osvětila záře této ideje a kteří musíme popřípadě být též tvrdými v jejích službách, našli sílu, abychom přitom vždycky všichni zůstali současně dobrými lidmi... Budeme-li sami v sobě tvořit společnost dobrých lidí, pak budeme vnitřně šťastni i kdyby na nás dopadly kruté rány a kdyby se celý ostatní svět s potupou na nás díval jako na zrádce a vyvrhele lidstva.«

V Národním domě v Karlíně byla tedy v květnu 1921 založena Komunistická strana Československa. Její vznik zde připomínala pamětní deska, symbol lidských osudů a velikého odhodlání. Je příznačné pro polistopadové mocenské elity, že ji po roce 1989 nechaly hysterickými obrazoborci strhnout. I o tom je současnost, v níž mnozí účelově ztratili paměť. Dějiny však nejsou řetězem vyhořelých, vyhaslých událostí. Jsou výpovědí o minulosti, svou zkušeností utvářejí současnost a zasahují do budoucnosti. Běh událostí, odkaz tisíců prostých, poctivých členů komunistické strany, kteří obstáli ve zkouškách času, je i pro nás zavazující.